

AJ SLNKO KRÁČA NA ZÁPAD

Estera Bilková-Brestovská

(Úryvok z pripravovanej knihy)

Noc bola jasná, príjemne chladivá a ja som sa rozhodla upokojiť si nervy na balkóne hotela. Zapálila som si trasúcimi rukami cigaretu a len tak nečinne som hľadela na utíchajúci život z výšky piateho poschodia. Bolo už okolo jednej po polnoci. Možno som dúfala, že pokoj noci dokáže utíšiť moje šialené myšlienky svojim neodvratným postupom. Skupinka podnapitých a hádajúcich sa ľudí sa pomaly približovala smerom k hotelu. Zrazu sa jeden z nich rozbehol za osamelou a ponáhľajúcim mladým mužom došť tmavej pleti. Vrhol sa na neho, krik trma-vrma a muž sa rúti na zem. Skupinka sa za rámusu rozbehla na všetky strany a zrazu nastalo ticho akoby život v tom okamihu vymrel. Mladý muž nehybne leží rozťahnutý na zemi, iba krv nástojčivo presakuje bielu košeľu.

Bože, prečo ma takto skúšaš? Chcela som iba trošku pokoja. Vôbec som nepotrebovala takéto vyvrcholenie dnešného dňa. Čo mám robiť, veď ten človek tam bez pomoci umrie! Nemôžem si dovoliť byť svedkom toho čo sa práve udialo, ja musím ráno odísť... Ďaleko. Za slobodou, novým životom. Vďaka bohu sanitka znie niekde v diaľke. Dúfam, že smeruje sem. Tušila som, že som nebola jediným svedkom. Trasúc sa na celom tele začala som pociťovať úľavu. Desím sa násilia.

Nazrela som do izby. Naša stredná dcérka pravidelne oddychovala, teplota klesla na tridsaťsedem a pol a ona pokojne spala vyčerpaná horúčkou i udalosťami vďaka jej extrémne vnímavému pozorovaciemu talentu. Nikdy jej nič neušlo. Nehovorila o tom okamžite. Ohúrila nás keď sme to najmenej čakali a na plné ústa vydala svedectvo svojej inteligencie. Nemala rada nevyriešené záhady. Vždy sa vypátrala odpovedí. Ako? Nikto nemal tušenia. Po rokoch, keď sme spomínali na niektoré udalosti, so samozrejmosťou jej vlastnou zahlásila: ja som to vedela, ale myslela som si, že bude lepšie ak budem držať jazyk za zubami a tváriť sa ako nevinné dieťa.

Boli sme iba desať kilometrov od vlasti v krajine, ktorá nám nebola až taká cudzia. Obaja sme ovládali jej jazyk, poznali kultúru, mnohokrát navštívili a našli zaľúbenie. Dnešnej noci bola naša návšteva všetko iné, len nie príjemná dovolenka. Boli sme na úteku a dúfali, že to nikto nezbadá. Môj manžel, naše tri

dcérky a ja sme utekali na západ. V každom prípade ma upokojoval pocit, že sme za čiarou, i keď to bol iba prvý žalostný krok.

Prudko ma myklo, zľaknúc sa tieňa. Môj manžel, po márnej snahe zaspať si prišiel zapáliť cigaretu.

"Nevieš spať zlatko?" prihováram sa mu.

"Nie, stále myslím na to čo sa stalo s Kelovcami, kde sú, či ich chytili, čo s nimi urobili, či nás neprezradili a teraz sa bojím, že polícia zaklope na dvere", vychrlil to zo seba a zrejme sa mu uľavilo. "Stále myslím na včerajšok, keď sme sa posledný raz definitívne dohodli čo a ako urobíme". Odmlčal sa a potichu poľahoval silné dúšky z cigarety.

Predchádzajúci večer sme sa dohodli na konečných detailoch. Dnes ráno sa dorútili o pol desiatej ráno a akýsi vystrašení, spanikárení vyhlásili: "už tu nemôžeme zostať ani minútu, kade čo sa povráva, sme podozriví, my už ideme. Mleli jeden cez druhého. I napriek nečakanej zmene dohodli sme sa na určitých detailoch ako: ktorí hraničný prechod použijú, kde sa ubytujú po prekročení hraníc, že o jednej poobede zavolajú ako to prebehlo a napokon, kde sa stretne a o koľkej v Salgotarjáne. Takže sa uvidíme o desiatej večer na parkovisku za železničným priecestím, presnejšie za suvenírovým obchodíkom. Obe rodiny tam máme čakať na osobu, ktorá nám prenesie dôležité dokumenty potrebné pre náš budúci život, peniaze, valuty, i cennosti cenné iba nám samým.

"Laci, ale uvedom si, že najlepší čas ísť, je večer po šiestej, tak to bolo naplánované," snažím sa ho posledným argumentom odhovoriť. To som nepovedala, že mám z toho veľmi, veľmi zlý pocit. Prekliate predtuchy, prečo sa mi musia zavítať vždy do hlavy. Nie dost, že mám strach o vlastnú rodinu, teraz sa mám obávať ešte i o nich. Bolo by to iné, keby sme išli spolu.

Eva bola hysterická a to nemám rada. Vtedy rozum nepracuje racionálne a to si predsa nemôžeme dovoliť.

"Ukľudni sa: hovorím jej, lebo každý vidí na tebe, že niečo nie je v poriadku."

"Tebe sa ľahko hovorí": odvrkla mi príkro. To hej, ja to mám na ružiach ustlaté. Celú noc som dávala obklady Siske, lebo mala vyše štyridsať horúčku. Volali sme pohotovosť a lekárka sa veľmi čudovala prečo sme u svokrovcov. Vyhovorili sme sa, že sme boli už na Tuhári ako každé leto a doma nič nemáme nakúpené. Vôbec som nepočítala s tým, že daktore dieťa môže v kritickej dobe ochorieť. Bože chcel si mi dať poslednú šancu zostať doma? Odpusť, nepochopila som to. Som snáď vinná? Ak áno, viem, že si to odpykám. Nikdy som nedostala nič zadarmo,

ani som nechcela. Všetko som si musela sakramentsky zaslúžiť, oddrhnúť či vytrpezlivieť. Avšak málokedy som nedosiahla čo som si zaumienila. Málokedy.

Odišli. Dávala som sa za nimi, kým mi zmizli v zákrute z dohľadu. Pán boh im pomáhaj, myslím si. Ale či im pomôže keď v neho neveria? Popakovala som svoje vzrušenie na dno srdca a snažila sa sústrediť na dôležité veci, ktoré som musela urobiť predtým ako dám konečné zbohom mojej drahej domovine. Aké je to ťažké..

Rozhodla som sa pre nákupy. Tie však neboli také dôležité ako to, že som chcela dať tiché zbohom tým, čo mi boli milí, zbohom uličkám, budovám, snom mladosti. Áno, posledné zbohom mladosti. Zbohom, moje drahé SLOVENSKO. Cítim sa ako zradca. Ale nechcem zradiť moje deti a ich budúcnosť.

Nezrádzam? Tatko, keby si žil, možno by si mi lepšie poradil. Ty si neušiel. Zostal si a zomrel dvadsaťdeväťročný, tvoj kamarát ušiel a žije. Ja nechcem podstúpiť takéto obeť. Máme len jediný život, nechcem ho vyplytvať márnym čakaním, ani žobrať o láskavosť. Mám rada konanie priame. Ťažko sa podriaďujem niečomu v čo neverím. Chcem zostať sama sebou a to isté chcem pre svoje deti. Je to hriech? Neverím, že niekto má právo rozhodnúť čím budú moje deti, iba ony samé. Bez ohľadu na to či veria vo všeobecne uznávanú doktrínu. Boli sme obdarení rozumom, svojim vlastným.

Chcelo sa mi kričať: už vás nevidím, odchádzam. Nesmierne to bolí. Ako vo sne som sa vrátila domov.

Henriho otec sedel v kuchyni a fajčil ako starý indián. Hrýzol si do pery očným zubom, stredným prstom si podopieral líce čo mu natrvalo skrčilo kožu okolo oka a po čase sa jednoducho odmietla vrátiť do pôvodného stavu. V tých vráskach boli ukryté všetky túžby a dumanie o snoch a o vlastnom malom podniku.

Aj meno mal už roky nahotovené: Tip-top Bistro. Iba drahé vnúčatká ho vedeli vytrhnúť z tohto jeho sveta. Strašne sa vyžíval v ich huncúctvach a vedel ich do nekonečna napodobňovať.

Pustila som sa do prípravy obeda. Posledného. Starenečka moja mi vždy hovorili: s plným žaúdkem sa lepší myslí dzíť a moje, šecker sa ti lepší podarí, rybínko. Najstaršia dcérka prežívala prvú lásku už tri týždne. Pukalo mi srdce. Jej prvý bozk vychladne, aby bol prvý i jediný na ako dlho? Bude ma za to nenávidieť? Vedela čo sa deje a taká bola statočná.

Posledná spoločná káva. Otec dnes nešiel spať poobede, ako bolo jeho zvykom. Nevedel sa donútiť, alebo sa nechcel olúpiť ani o minútku byť ešte s nami. Kelovci mali o jednej volať! Henri mal

pohotovosť pri telefóne. Už je pol tretej. Čo to má pre boha znamenať. Zabudli od radosti, že sú už za čiarou? Že by auto? Telefón zvoní...Utekám. To je manželova sestra. Čo robíte?: znie každodenná banálna otázka. Snažím sa nenúteno odpovedať, ako by sa nechumelilo. "jedli sme pijeme kávu. Povedzte mame nech ma zavolá keď príde z roboty. Dobre, tak ahoj a maj sa dobre," dodám z hĺbky srdca, ale už počujem len ahoj. Položila. Zložila som i ja a zaliali ma slzy. V hale bola chladná a príjemná atmosféra, veľmi vhodná na moje červené oči. Uprene som hľadela na kufor, stál vyzývavo v pozore a pripomínal mi čo sa tu deje. Nové a teplé deky, tašky nemo pripravené k odchodu. Všetko pripravené a telefonát nikde.

"Čo budeme robiť?" prichádza Henri do haly šepkajúc. "Vieš o nejakých iných možnostiach? Nemáme byt, nábytok, všetko je preč, takže nám ostáva len dokončiť čo sme začali." Obaja sme vedeli, že odteraz je to na nás. Kelovci všetko zbabrali hneď na začiatku. Vôbec to tak nemalo byť. Celý rok plánovania a teraz improvizovať hneď od začiatku. Tak toto je horor.

Obaja sme vedeli, že musíme odísť, kým príde jeho mama z roboty. Nechceli sme jej to urobiť ešte ťažším. Mala už tušenie, že sa niečo chystá, ale možno nechcela uveriť, že by sme boli schopní odísť z republiky.

I apuka, čiže Henriho starý otec prišiel, akoby ho nutkalo niečo, že nás musí vidieť. Strašne rád nás videl a my jeho. Každý ho mal rád a bol i uznávaným muzikantom. Posledné objatia a bozky. Navždy. On to tuší.

Je čas ísť. Panické pakovanie do auta. Ešte deky. Nie, všetkých päť nemôžeme zobrať, vyzerá to podozrivo. Veď je leto 3. júla 1987. Dve necháme u anyuky, budú nás jej pripomínať. Posledné objatie s otcom, posledné ponaučenie, slzy. On plače, ale statočne to zakrýva. Ja nesmiem plakať. Nemôžem vydesiť moje deti, musím byť silná. Snažím sa rýchlo preglgať, pomáha to. Norbi sa lúči s Ejkou pri aute. On je posledný s kým sa lúčime. Vie, že ideme na štyri-päť dní do Maďarska. Ideme sa kúpať do Egru. Je trištvrte na šesť večer, vyrážame podľa plánu, toho pôvodného! Bez Kelovcov...Posledný okruh hlavnou ulicou Lučenca a tam na konci kráča anyuka. Minieme ju, nezbadala nás a ja hľadím za ňou kým sa mi nestratí z dohľadu.

Napätie nepovoľuje. Niečo je za nami: definitívne rozhodnutia, boľavé lúčenie. Ako to dopadne na hranici? Táto otázka visí nad nami ako gilotína. Strašný pocit.

"Kto vie čo je s Kelovcami?" Zase tá istá otázka trápi Henriho. Neodpovedám. Kto vie kto je v tomto momente silnejší.

Pripravujem pasy a modlím sa. Pane Bože, prosím ťa nedovoľ, aby colník otvoril pasy uprostred a uvidel naše potmehúdske, nie nelegálne, získané víza do Rakúska a Nemecka. Prosím ťa nedopuť to. Medzi modlitbou som sa nahla dozadu a chytila Siske čielko. Nemá horúčku. Od večera berie penicilín a dúfala som, že rýchlo zaberie. Sladká nevedomosť. Ved' to mohlo byť čokoľvek vážne. No ved' nejdeme do africkej púšte. Lekári sú všade a pomôžu bezplatne v každej socialistickej krajine takým ako my.

Šomoška-hraničný prechod. Moja prirodzená bledosť sa stráca, líca mi horia.

"Simonka nezabudni, že v mojom pase mám ešte tvoje staré meno," pripomínam. V mojom bola zapísaná ako Henrieta. Ale to bolo zbytočné. Ona vie presne čo treba. Len dúfam, že nezačne filozofovať a obšírne vysvetľovať. Nepotrebujeme to. Zastali sme na hraničnom prechode. Dve autá pred nami a jedno na boku pri colnici. Pravdepodobne po dôkladnej prehliadke s patričnými následkami. Olej, nedovolený vývoz potravín, či nepovolené množstvo. Možno dvesto kusov žuvačiek pre vnúťatá. Colníci zrejme uspokojení úlovkom len žiadajú doklady, dôkladne preveria totožnosť pasažierov pred nami, nakuknú do kufra a želajú šťastnú cestu. Daj Bože, aby to bolo i s nami také ľahké.

"Janos gyere ma gyorsan, ogyan ehés vagyok mind a farkas": kričí ten čo nám ide preveriť colné doklady. Podala som ich Henrimu, Henri jemu. Šalíam vo vnútri. Ak otvorí v prostriedku sme stratení. Bože, Bože, Bože... Pýta sa ma na meno, potom dcéry, jedna, druhá, tretia... Zhlboka sa nadychujem, on otvára druhý pas, pýta sa Henriho kde ideme, na ako dlho, ale v skutočnosti myslí na večeru.

"Otvorte kufor": zavelí, zbežne pozrie dnu, vidí plavky a iné kúpacie potreby, letné oblečenie. Všetko je v poriadku.

"Šťastnú cestu!" A už ho niet. To želanie má obrovský význam. Ďakujeme z hĺbky srdca. Budeme to veľmi potrebovať. Za rampou výskame, ale snažíme sa nevyskakovať. Obloky sú zatvorené. Sme za čiarou. Prvý krok k slobode je zavížený. Koľko tých čiar ešte bude? A či budú také jednoduché nechcem ani pomyslieť. Tak a teraz hľadať Kelovcov. Všetci sme dúfali, že sa niekde napchávajú a chehcú sa nám, že sa nám do...no tam ani zastrúhaný vlas nezmesť od strachu. To bola tá prijateľnejšia alternatíva.

Vchádzame do Salgotarjanu, tešíme sa a radíme kde budeme našich stratených priateľov hľadať. Vozíme sa krížom, krážom

cez známe miesta, parkoviská, reštaurácie, hľadajúc ich, či ich auto. Vraciame sa na parkovisko kde sa máme stretnúť o desiatej večer. Nič. Ideme späť do mesta, čas beží, noc sa zmocňuje horúcich ulíc, ľudia sa prestávajú náhliť. Rozhodli sme sa zastať a vystrieť si nohy. Ideme hľadať pešo, možno budeme mať viac šťastia počuť vrieskajúceho Lacka a Lucku. Tentokrát by to znelo dokonca sladko.

Nič, nič, nič.

Spôsobuje to v nás paniku. Čo teraz? Čaká nás polícia na parkovisku, či v hoteli kde sme sa dohodli ubytovať? Lenže ak od strachu tam nepôjdeme, tak sa nemôžeme ďalej pohnúť. Tam sú dokumenty, peniaze, ale i usvedčujúce dôkazy, že sme pripravovali a uskutočnili nepovolené opustenie republiky. Je pol desiatej večer, ideme na dohodnuté stretnutie. O desať minút sme tam. Čakáme. Zastalo akési svetlé auto. Čaká asi päťdesať minút. Muž sediaci v aute zaplní celú kabínu. Je to veľký chlap.

"Čo si myslíš Esti je to ten čo nám mal doniesť tie veci? Neviem, ale v každom prípade niekoho vyzerá": ticho odpovedám.

Reflektory sa zasvietia a auto odchádza. Uľavilo sa nám, veď ešte nie je desať. Parkovisko je pusté, naokolo drásavé ticho. Máme strach. Deti sa tiež boja a prosia nás , aby sme išli preč. Počkáme do desiatej, utišujeme ich.

Auto sa vracia. Zaparkuje. Muž vystúpil z auta a kráča ku nám. Pristúpil k nášmu autu a musel sa poriadne zohnúť, aby nazrel dnu.

"Čo tu hľadáte": jeho hlas zaburácal. "Čakáme na priateľov, máme sa tu stretnúť o desiatej": odpovedá Henri pokojne ako len vie.

"Ako sa volá ten váš priateľ?" vzápätí sa pýta muž.

"Laci, Laci K.....Muž bez slova odchádza. O chvíľu je späť, ako by mu niečo prišlo na um.

"Ako toho vášho kamaráta prezývajú?"

"Ja ho volám Laci, ale viem, že keď sme boli malí chlapci mal prezývku, lenže teraz si neviem za nič spomenúť", vysypal Henri presvedčivo. Muž povedal akési smiešne meno a Henri s radosťou pritakal: "to je ono, to je Laci."

Nasledujte ma autom, znel príkaz.

"No a teraz choď, nasleduj ho, čo ak nás zavedie rovno na políciu": vyhrklo zo mňa.

"Nemám na výber, odvetil Henri, ak je ten pravý, tak má všetko čo bolo našim doterajším životom." Ideme za ním, míňame zopár domov cesta sa dvíha do kopca, začínajú sa husté lesy

obkolesujúce Salgotarjan a zároveň tvoria Slovensko-Maďarskú hranicu. Čo to má znamenať? Kde nás to do pekla vedie? "Čo ak nás chce pozabíjať? Laci tam má všetky peniaze za dom, my tiež niečo a on nepotrebuje svedkov": vyratúvam. Deti začínajú fňukať, strach v nás rastie. Teda takto skončíme, pomyslím si bezmocne. Odrazu sa vo mne zobudil hrdina.

"Neboj sa Henri ja sa budem biť ako levica, nenechám ťa v tom samého, vyškrabem mu oči, veď ma poznáš nikdy som sa nenechala." Bola som rozhodnutá nenechať nikomu ublížiť. Veď sme dvaja, deti nepočítam a on sám. Mimi sama spustí taký krik, že ju budú počuť až vo Fil'akove. Bola s tým povestná. Cesta sa kľukatí, život je ďaleko za nami. Zrazu muž pred nami prudko strhne na vedľajšiu cestu. Vlasy sa mi stavajú do pozoru. Toto už nie je po kostolnom poriadku, ten naozaj nemá čisté úmysly. Ani som nestačila domyslieť a muž pred nami zastal. My tiež. Vystúpil.

"Idem s tebou, vyrazilo zo mňa.

"Nie, zostaň s deťmi, boja sa", a už ide v ústrety neznámu a neznámemu. Otvorila som si dvere, aby som bola pripravená k útoku. Muž podíde k autu a otočí sa ku svojmu kufru, otvára ho, ja vypliešťam na neho oči, aby mi nič neušlo, žiaden pohyb.

"Ktorá je vaša?", pýta sa Henriho, ktorý už stojí vedľa neho.

"Tá malá hnedá je naša, tie druhé dve sú Laciho", ujasňuje situáciu Henri. Zrazu cítim vôňu lesa, len aby som sa nenechala opantať nevinnosťou tejto idyly.

"Zober aj tie dve, neviem čo sa mohlo stať, hľadal som ho všade.

"A nebol chytený dnes ráno tu na hraniciach?", vyzvedá sa Henri.

"Nie, tu nebol chytený dnes nikto, ale čo ak sa rozhodol v poslednej chvíli pre iný prechod, to som nemal možnosť zistiť." Muž vyberá Laciho tašky...

"Nie, ja to nemôžem zobrať so sebou, má tam celý majetok, všetky dokumenty a možno ich bude potrebovať a napokon my nevieme, či sa ešte niekedy v živote stretneme. Zober to naspäť ku jeho svokre", s uľahčením rozhodol Henri.

"Ako myslíš", odvetil muž a položil tašky späť do kufru. Henri sa mu poďakoval a konečne sa pobral smerom ku nám.

"Veľa šťastia", zvolal muž

"Nikdy ti to nezabudneme!"

"To je v poriadku, veď sme ľudia." Henri nasadol do auta, vycúval na cestu a obom sa nám uľavilo. Bol to rachot kameňolomu. Obava, čo sa stalo s Kelovcami nás začala mátať. Otočila som sa dozadu a chytila Siske čielko. Bolo horúce,

horúčka sa vracala späť, hoci ešte nebola vysoká. Chryslerka sa pokojne šinula diaľnicou smerom ku mestu. Zastali sme pred hotelom Karanč. Vybrali sme si izbu, ale najprv sme sa rozhodli navečerať. Ako vždy, Henri objednal naše obľúbené jedlá, ale asi to prehnal, naše žalúdky mali iné starosti. Túžili sme po teplej sprche. Konečne bol rad na mne. Vychádzajúc zo sprchy zbadala som Henriho ustarostenú tvár.

"Zase má štyridsať horúčku, musíme jej dať zábaly, acylpirín som jej už dal." Rozbehla som sa do kúpelne, zhodila som zo seba osušku, nechala odtiecť vodu a celú som ju namočila. Vyžmýkanú som ju prestrela na posteľ a Henri preložil rozhorúčenú Simonku na ňu. Chúďatko, hlasne sa nadýchla a zadržala dych, otvorila očká plné nepríjemného očakávania. Bolo mi jej strašne ľúto, sama nenávidím túto procedúru a väčšinou vrieskam ako pavián. Teraz iba výčitky svedomia škriekajú vo mne a srdce ma až fyzicky bolí. Bojujeme s horúčkou dobrú polhodinu, acylpirín sa pridáva na pomoc. Vyčerpanosť víťazí a onedlho malá spí spánkom nevinných detí.

Až teraz som si uvedomila, že moje dve: najstaršia Ejka a najmladšia Mimi, vychované k samostatnosti sa uložili spať, kým sme my dvaja bojovali s horúčkou. Rozhliadnuc sa po izbe ma napadlo ako idylicky to vyzerá na prvý pohľad a vybrala som sa na balkón upokojiť. Neupokojila som sa.

Trvalo takmer hodinu, kým polícia opustila miesto činu. Neviem čo zistila. Jediným dôkazom toho čo sa udialo v noci na chodníku bola hnedá krvavá škvrna škeriaca sa na okoloidúcich nasledujúce ráno.

Ľudské mravenisko nedbalo kráčalo popri nej a intenzita nádherného júlového rána stúpala zároveň so slnkom. Aký je krásny deň. Moja vlasť tak blízko, takmer na dosah.

Ponáhľali sme sa do Ibuszu zameniť nejaké forinty. Neviem prečo sme mali obavy z každého kto zobral naše pasy do ruky, všetko nám bolo podozrivé. Zámerna prebehla hladko, napočítala nám suchotavé bankovky profesionálna a upravená Maďarka. Deti čakali v Chrysleri, Siska sa cítila celkom dobre, dokonca nemala ani zvýšenú teplotu. Raňajkovali sme kapustníky a pečené kuriatko v neďalekom bare. My s manželom sme usrkávali dobrú maďarskú kávu, pofačovali a snažili sa šeptom dohodnúť na dnešných kritických bodoch. Pribudla nám jedna hrozná starosť. Kde uložiť v aute veci čo nám dal neznámy včera v noci. Muž čo nás tak vydesil. Bolo tam všetko, doklady, valuty, nie veľa, ale nemali sme na ne oficiálne potvrdenie, tiež poondiate striebro, ktoré sme kúpili z obavy, že československé peniaze neznamenajú v zahraničí viac ako kusy papierov. To

striebro nám robilo väčšie starosti. Ako sa dá rozumne vysvetliť na čo nám je na dovolenke? Cestovalo z jedného kúta do druhého, riadiac sa našimi inštinktnými s perfektnosťou veštcov.

Raňajšia pohoda nemohla trvať dlho, museli sme pokračovať. Urobili sme posledné úpravy pohodlia našim chrobáčikom na zadnom sedadle. Striebro si čušalo pod ich zadočkami a bolo úplne jedno čo sa bude diať. Pomaly sme vychádzali na hlavnú cestu, otočila som hlavu smerom ku hraniciam dávajúc ďalšie dovidenia tej časti zeme, ktorú volám moja vlasť. Srdce mi drása, zatínam nechty do stehna až mi naokolo zbelie. Vrátim sa, hučí mi v hlave, vrátim sa, veď sme si nezatvorili dvere za sebou, nie sme kriminálnici, nikomu nič nedlžime, odišli sme s čistým štítom, budeme sa môcť vrátiť ak sa systém zmení. Ak sa raz komunisti stratia v dave. Ak budeme môcť raz existovať vedľa seba východ-západ v takej pohode ako Johny Walker whiskey vedľa slovenskej borovičky v našom kufre. Smerujeme priamo na juh v ústrety rumunským hraniciam. To ešte len bude vzrušujúce potom čo sme počuli o Rumunsku a rumunskom živote od našich turistov. Necháme si to na potom. Snažíme sa uvoľniť upokojujúcou jazdou zelenou krajinou. V záhradách domov veselo džavocú deti, čľapkajú sa v malých bazénikoch, slnečníky súperia farebnosťou naokolo rozkvitnutými lúkami. Je čas prázdnin, dovoleníek, čas snov a ich splnení... Kiež by som mala iba tú starosť čo pripraviť mojej rodinke na večeru.

Asi som zadriemala. "Blížime sa k poslednému mestu na maďarskej strane", hovorí Henri ticho.

"Čo ak zastaneme, najeme sa, povystierame kosti?" "Áno ocinko, lebo moje nohy a ruka sú celé stŕpnuté." "Siska na mne spí skoro od Salgotarjánu". Chúďa Eja ani nepípla celou cestou, pomyslím si. Vždy bola ku ním trpezlivá. Chodila do druhej triedy keď jej starosťou bolo ísť do škôlky, vybrať Sisku i Mimi do piatej hodiny. Kým som prišla domov postarala sa o ne, nachovala ich, prezliekli sa a išli sa hrať pred dom. Vždy sme sa mohli na ňu spoľahnúť. Dôverovali sme jej úplne, viac ako cudziemu dospelému človeku. A taká bola dobručka, najmenšia z triedy i najmladšia. Zase unikám, všemožne sa snažím myslieť na hocičo iné ako na to čo nás čaká: rumunsko-maďarský hraničný prechod. Môj šiesty zmysel mi dáva výstražné znamenie, málokedy ma sklamal.

Vchádzame do mestečka. Je malebné s výraznou historickou patinou, šumí turistami. Zastavili sme sa na parkovisku a dali sme sa strhnúť prúdom väčšiny. Predstavujem si ako by to bolo, keby Laci a Eva s Lackom a s Luckou boli teraz s nami. Lacko

by hurónsky vykrikoval oplzlé reči na plné ústa a tentokrát by som sa na tom možno pobavila. Lucka by možno fňukala, že chce to i ono. Istotne by som sa cítila lepšie keby boli tu s nami, asi by mi to dodalo odvahy. Ved' sme to plánovali spolu celý rok.

V ten večer, myslím že to bolo dakedy v septembri 1986 prišli ku nám na večeru všetci štyria. Najedli sme sa a deti sa išli hrať do detskej izby. Urobila som kávu, naliala dobrý koňak Lacimu a Eve a oni dvaja s Henrim začali nahlas uvažovať. Vlastne nadviazali na rozhovor, ktorý viedli keď bol Henri u nich pred dvoma dňami. Oni sa totiž začali vážne zaoberať myšlienkou odísť na západ. Ujst'. Už mali toho dost', aby im niekto iný riadil život. Aby niekto iný za nich rozhodoval čím budú ich deti. Mysleli si že majú na viac a strašne chceli rozprestrieť krídla. S odstrihnutými sa nedá lietať. A im sa tak strašne chcelo. Boli napálení, že za to, že sme boli vlani v socialistickej Juhoslávii tento rok a mnohé ďalšie sa nikde okrem satelitných socialistických štátov nedostaneme. Priveľa slobody na dlhý čas, potrebujeme to stráviť, aby nám to neuškodilo. Čo sú to za nezmysly vidieť svet, ešte by sme priveľmi zmúdreli. To je iba pre vyvolenú, oddanú kastu ľudí nie pre nepartajných tvrdohlavcov. Je nevýhodné plávať proti prúdu a ťažké. Bolo to síce veľmi nezvyklé, ale ja som bola ohlúpnutá v úžase, že to myslia úplne vážne. Uvedomila som si plne čo to obnáša a zrazu som sa začala chvieť. Roztriasla som sa na celom tele ako osika. Žalúdok mi tancoval vo zvieravom rytme: "prestaňte" skríkla som, "nemôžem to už počúvať, zbláznim sa z toho. Ja nemôžem opustiť Slovensko! Ako môžete na niečo také čo i len pomyslieť! Či je to také jednoduché opustiť celú rodinu, vytrhnúť deti zo života, zatvoriť za sebou dvere, ktoré boli do teraz celým vašim svetom? Čo viete o svete tam vonku aký je? Chcete v cudzom svete žobrať, aby ste nakrmili svoje deti? Akými jazykmi hovoríte, aby ste dostali slušnú, dobre platenú prácu? Chcete ísť z dažďa pod odkvap? Tu máte určitú stabilitu, rodinu ktorá vás podrží v núde, koho máte vonku? Kto vás tam podrží?"

" No počkaj trošku a nadýchni sa", Laci ma pokojne prerušil. "sama tomu všetkému neveríš čo si teraz povedala, aspoň nie stopercentne, natoľko ťa už poznám. Ľudia ako my sú všade vítaní a našou priepustkou bude, že sa nám chce robiť, že sa neuspokojíme s tým čo sme už dosiahli, my patríme k tým čo hľadajú a nájdu. Takým je svet na západe otvorený. A jazyk sa naučíme, všetci máme základy z nemčiny a ak bude treba naučíme sa anglicky. Ved' ani jeden z nás nehovorí iba jedným jazykom. Tak ako si bola výborná v ruštine, naučila sa maďarsky, poradiš si i z inými jazykmi, uvidíš!" " Nič

neuvídím:" odvrkla som zarputilo a chytila som si tepnu na krku, divo búšila. Henri spozoroval môj pohyb, nikdy mu nič neušlo. Až mi to niekedy vadilo, že som podrobená takému pozorovaniu, ale tentokrát mi to prinieslo úľavu.

"Už toho bolo dost', vidíte čo to s ňou robí, ne bavme sa už na túto tému, Estika je z iného cesta, má svoje ideály a zásady nad ktorými dnes mnohí iba krúčia hlavou", zastával sa ma Henri.

"Nikto ju nemôže presvedčiť ak sa nepresvedčí sama. Ja som napokon veľmi rád, že mám takú ženu čo si veci dôkladne premyslí a nie je žiaden zbrklý pochábel'. Ved' je matkou troch detí nemôže reagovať ako pubertáčka ktorá sa rozhodne v sekunde ísť na flám.. Prepáčte celkom som zabudol v tom vzrušení doliať vaše poháriky, stáva sa mi to častejšie a moja svokra mi to už pripomenula. Ale je to asi tým, že sám nepijem". Dodal Henri ospravedlňujúco a dolial do pohárikov.

Z detskej izby sa ozýval smiech sem-tam škriepky, ale Lackov hlas dominoval. Bol jediným chlapcom z piatich detí. Často mával hlúpe kecy okorenené oplzlými slovami čo dievčatkám niekedy vyrazilo dych, ale bolo zrejme, že sa na tom pohoršujú i bavia zároveň. Lucka sa snažila v ničom nezaostávať za svojim bratom, pôsobila dojmom chlapca a jej hlášky skôr zarážali ako pobavovali. Eva to asi nevidela, alebo nechcela. Mne sa zdalo, že to nie je Luckina chyba, chýbal jej ženský vzor jemnosti a nežnosti, nemala ho. Obe deti mi pripadali ako hurikán, ale napriek tomu sme sa mali radi a oni mi dôverovali.

Zrejme mojou vinou nálada klesla na bod mrazu, ale v tomto momente mi to nevadilo .Chcela som byť sama čím skôr, aby som sa upokojila. Nepodarilo sa mi to ani v ten deň, ba ani mnoho dní potom. Môj povestný spánok sa stratil, dalo mi to veľkú námahu presvedčiť moje podvedomie, že sa nič nedeje, nikde sa nejde a zbytočne sa trápim. Môj pohľad na svet sa však celkom zmenil. Hľadela som na veci a ľudí okolo seba s akýmsi nadhľadom. Prichytila som sa pri myšlienkach ako sa snažím vryť do pamäte kopce, lúky, ulice, tváre, ľudí, akoby som mala navždy odísť. Čo to má znamenať?

Bolo už okolo tretej hodiny po obede, horúčava nadobudla denný vrchol, ľudia sa malátne prechádzali okolo fontány, alebo posedávali v záhradných reštauráciách usrkávajúc voňavú kávu. Obaja sme predstierali dovolenkovú bezstarostnosť, aby sme dievčatka ešte viac nevydesili. Bola to naša najväčšia úloha, ktorú nám život prideliť. Ten najväčší part, za ktorý sa udeľuje Oscar, nás len očakával. Vyvolával v nás tremor a mravenčie chvenie až v končekoch prstov. Vedeli sme to a boli sme pripravení. Najťažšie snáď bolo odhodlať sa opäť sadnúť do auta

s vedomím, že je to blízko a ocitneme sa tejto skúške tvárou tvár. Niet návratu. Cítili sme sa ako agenti James Bonda, ktorí boli dlho pripravovaní na zohranie svojho tajného poslania. Iba jedno sme nevedeli? Ako to dopadne, to v našom scenári chýbalo. A to bol zničujúci fakt. Bude to naraz na betónový múr v sto kilometrovej rýchlosti? Ideme v ústrety zničeniu života našich detí? Či práve naopak? Otvoríme im nové netušené horizonty, dvere ktoré vedú šťastnému životu sebaaplnenia, uplatnenia talentu, uskutočneniu snov, odhalenia trinástej komnaty? Ešte je čas sa vrátiť!

NEVRÁTÍME SA.

Neďaleko hraníc premávka spomaľuje a hustne.

Nepredstaviteľné spektrum dopravných prostriedkov sa zaraďuje podľa značenia do patričných pruhov. "Henri pozri v tamtom pruhu sú samé západné značky." " Asi si ctia viacej západné valuty, tak ako každý socialistický štát." Henri pridala sucho. Aj mne vyschlo v ústach a do... by sa mi nezmestil ani zastrúhaný vlas, akoby to Lacko povedal. Mercedesy sa posúvajú pomaly ale isto, my sa neposúvame vôbec. Colníci pobejú od auta k autu s veľmi vážnymi a dôležitými výrazmi v tvárach. Úsmev nie je súčasťou ich pracovnej náplne. Cítim sa ako na pohrebe. Dúfam, že nie našom. Trvá to celú večnosť. Už čakáme dve hodiny takmer bez pohybu. Deti si z toho nerobia veľa, pobejú okolo auta, snažia sa nadviazať kontakty s okolostojacimi pasažiermi. Objavili nemecký manželský pár s dvomi psíčkami a majú o zábavu postarané. Vzbudzujú pozornosť svojou nápadnou podobou a rovnakým oblečením, až na malý rozdiel vo výške vyzerajú ako trojčatá. Pozorovať ich trošku pomáha odpútať myšlienky od tisíc otázok visiacych vo vzduchu. Konečne!

"Ejka, Siska, Mimi sme na rade, poďte chytro sem," znie Henriho povel. Pasy, colné a devízové prehlásenie putuje do rúk mužovi v uniforme. Pane Bože nedopuť, aby sa zastaral do víza do Rakúska, pomôž prosím ťa, modlím sa zase tú istú modlitbu.

"Zbrane máte?" znie z úst rumunského colníka po slovensky.

" A na čo?" vyhrkne zo mňa. " My nejdeme na poľovačku", znie moja naivná odpoveď. Henri sa na mňa pozrel. Nemala som rada ten pohľad. Pripadala som si ako dieťa čo práve treplo niečo nepatričné a rodič sa zaň zahanbil. Colník sa navidomoči uspokojil s takou odpoveďou a pustil sa s vervou do prehliadky auta. Bez rozmýšľania sa vrhol k zadným sedadlám kde mali deti ležovisko. Všetko dôkladne prechádzal, zodvihol každé sedadlo, každé operadlo a do všetkého nazrel. Začala som trpieť bleskovou hypertenziou ďaleko presahujúcou kritický bod. Nevieť čo sa odohráva v Henrim. Dievčatka sa pohoršene

pozerajú na narastajúci chaos v aute.

"Dá to do poriadku?" pýta sa Eja nahnevane. Snažím sa jej zastaviť príval slov a prikryjem jej ústa rukou. Myká sa a protestuje, nechápe. "Buď tíško Ejka on si iba robí svoju povinnosť," snažím sa vysvetľovať. Keď skončil kabínu auta pobral sa dozadu. V kufri rozhádzal niekoľko tašiek zodvihol ruky v rezignácii a vyhlásil: "v poriadku". Podal nám doklady a už sledil po ďalších obetiach. Striebro a ďalšie usvedčujúce dôkazy sa chechtali v pravom zadnom rohu auta. Moja malička dušička výskala uľahčením. Možno som sa i škodoradostne usmievala.

A teraz do papule levovej. Čeľusť sa otvorila, ráčte vstúpiť. Vstúpiť do najsmutnejšej krajiny Európy.

Deti ako tak usalašené vzadu na prehádzanom sedadle s nezáujmom sledujú okolitú krajinu. Nechápu tú zmenu po Maďarsku plnom života a zrazu fádna krajina s biednymi cestami, iba kukuričné polia smutne lemujú priekopy.

"Už chápeš?" vyhrklo zo mňa.

"Čo," otočil sa Henri ku mne očakávajúc vysvetlenie.

"Takmer si sa na mňa nahneval, keď som sa nástojčivo dožadovala aby si to striebro a ostatné veci dal niekde inde ako pod zadné sedadlo. Vidíš to bolo prvé kde sa hrabal. Ver mi prosím ťa nabudúce, tie moje pocity a predtuchy musíme brať vážne. Nevieť to vysvetliť, jednoducho to vŕhne do mojej hlavy a nemôžem sa toho zbaviť kým to neposlúchnem.

Mnohokrát tomu nerozumiem. Pamätáš vlni v Juhoslávii? Prechádzali sme cez tie krásne kopce smerom na juh, a ja som sa nemohla zbaviť scén z bojov a stále ma prenasledovala myšlienka aké je to vhodné prostredie na ukrývanie armády. Dokonca sa mi tam snívalo, že bola vojna. Prečo ma napadali také myšlienky štyridsaťjeden rokov po vojne?"

"Nevieť moja," znel upokojujúci hlas Henriho. "Možno raz nájdeš odpoveď, asi ešte nie je ten pravý čas."

"Vieš častokrát som sa nechala uniesť pri počúvaní Slobodnej Európy a Hlasu Ameriky akémusi živému sneniu. Zdalo sa mi, že už to dlho nepotrva táto komunistická vláda. Ruský medveď sa zobudil a to znamená strašne veľa. Pripadá mi to ako ľadová kryha čo vplávala do teplého mora, len sa bojím aby nás to nezatopilo."

"Z toho mať obavy nemusíš, zlatko:" nechal sa Henri strhnúť do môjho uvažovania. Pamätáš sa na šesťdesiatyôsmi rok?" Zrazu tých takmer dvadsať rokov prebehlo v rýchlom defilé.

"Nie," vybuchla som. Dnes je všetko iné, ľudia, názory,

diplomacia, celý pohľad na svet. Stará generácia odchádza,
prichádza nová, nebaží po krvi. Verím jej. Dnešní mladí ľudia
ma naplňajú nádejou, strašne im verím a držím im palce. Pôjdu
za svojim cieľom...